

Oceny sytuacji na rynku pracy i poczucie zagrożenia bezrobociem

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

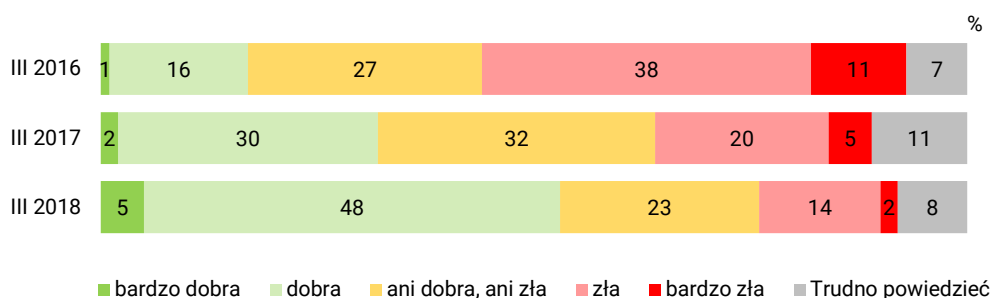
Co miesiąc sondujemy opinie respondentów na temat rynku pracy w ich miejscu zamieszkania i okolicy oraz mierzymy poziom poczucia zagrożenia utratą zatrudnienia wśród pracujących, natomiast rokrocznie w marcu dodatkowo badamy społeczne oceny sytuacji na krajowym rynku pracy oraz przewidywania w tym zakresie. Powtarzalność stosowanych wskaźników pozwala nam spojrzeć na aktualne wyniki¹ z kilkuletniej perspektywy. Ponadto dzięki połączeniu zbiorów danych z trzech kolejnych miesięcy (styczeń–marzec) mamy możliwość ukazania terytorialnego zróżnicowania opinii dotyczących sytuacji na lokalnych rynkach pracy.

SYTUACJA NA KRAJOWYM RYNKU PRACY – OCENY

Ogólną sytuację na rynku pracy w Polsce respondenci oceniali ostatnio w marcu ubiegłego roku. Od tego czasu opinie w tym zakresie wyraźnie się poprawiły i są zdecydowanie najlepsze, odkąd monitorujemy tę kwestię. Obecnie oceny pozytywne ponad trzykrotnie przeważają nad negatywnymi. W marcu br. ponad połowa badanych (53%, od marca 2017 roku wzrost o 21 punktów procentowych) dobrze wypowiada się o krajowym rynku pracy, przy czym nadal stosunkowo nieliczni (5%) określają sytuację w tym wymiarze jako bardzo dobrą. Odsetek negatywnych opinii na temat rynku pracy w Polsce zmniejszył się w ciągu roku z 25% do 16%, w tym z 5% do 2% ubyło tych zdecydowanie krytycznych. Niespełna jedna czwarta respondentów (23%, spadek o 9 punktów) uważa, że sytuacja na krajowym rynku pracy jest przeciętna (ani dobra, ani zła).

CBOS

RYS. 1. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:

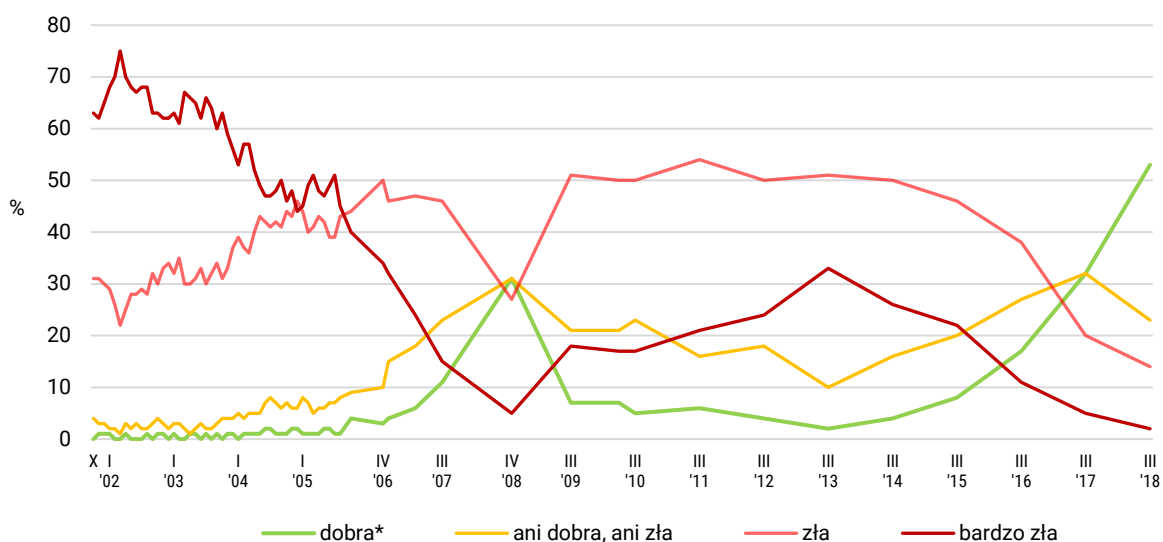

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (334) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 marca 2018 roku na liczącej 1092 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Analiza opinii respondentów z ostatnich kilkunastu lat wyraźnie pokazuje, że społeczne oceny odzwierciedlają w dużej mierze rzeczywistą sytuację na rynku pracy w Polsce. Po istotnym wzroście zadowolenia obserwowanym w latach 2006–2008, w roku 2009 – wraz z nadejściem pierwszej fali kryzysu gospodarczego w Europie – opinie Polaków na temat krajowego rynku pracy znacząco się pogorszyły i rozpoczął się widoczny trend spadkowy, który jednak w ostatnich latach uległ odwróceniu. Od pięciu lat postrzeganie sytuacji na rynku pracy w Polsce istotnie się poprawia, a obecne opinie w tym zakresie są najlepsze w historii, co koresponduje z najniższą, notowaną przez GUS, rejestrowaną stopą bezrobocia po roku 1990. W styczniu 2018 roku stopa bezrobocia rejestrowanego – według GUS – wyniosła 6,9% i była o ponad połowę niższa niż pięć lat wcześniej (14,2%)².

CBOS

RYS. 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:

* Są to połączone odpowiedzi „bardzo dobra” i „dobra”. Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

² <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2018,4,1.html>

TABELA 1

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań																					
	IV '08		III '09		III '10		III '11		III '12		III '13		III '14		III '15		III '16		III '17		III '18	
	w procentach																					
– bardzo dobra	1	31	0	7	0	5	0	6	0	4	0	2	0	4	1	8	1	17	2	32	5	53
– dobra	30		7		5		6		4		2		4		7		16		30		48	
– ani dobra, ani zła	31	31	21	21	23	23	16	16	18	18	10	10	16	16	20	20	27	27	32	32	23	23
– zła	27		51		50		54		50		51		50		46		38		20		14	
– bardzo zła	5	32	18	69	17	67	21	75	24	74	33	84	26	76	22	68	11	49	5	25	2	16
Trudno powiedzieć	6	6	3	3	5	5	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7	11	11	8	8

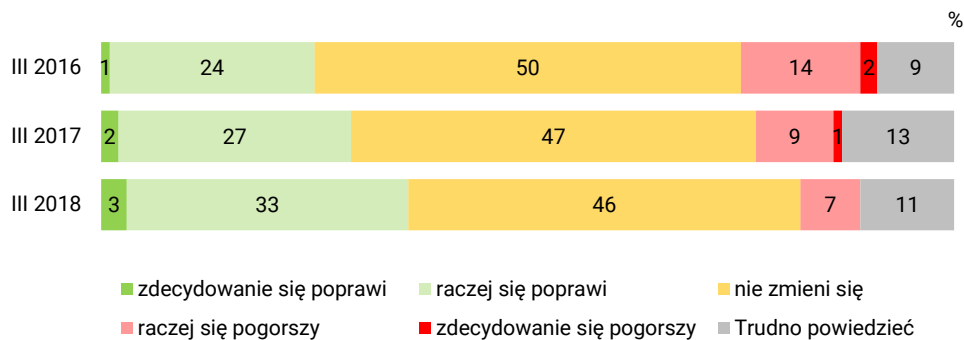
Pozytywne opinie na temat rynku pracy w Polsce najczęściej wyrażają osoby o wysokich dochodach *per capita* (62%–65%), dobrze oceniające swoją sytuację materialną (61%), deklarujące prawicowe poglądy polityczne (64%), cechujące się najwyższym poziomem religijności mierzonej częstością uczestnictwa w praktykach religijnych (64%), zdecydowanie częściej są to mężczyźni niż kobiety (60% wobec 46%), a w grupach zawodowych – głównie prywatni przedsiębiorcy (62%), robotnicy wykwalifikowani (60%) oraz pracownicy umysłowi i techniczni średniego szczebla (60%). Z kolei negatywnie o krajowym rynku pracy częściej niż inni wypowiadają się respondenci niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (34%), uzyskujący niskie lub najniższe dochody *per capita* (24%–27%), mający wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne (21%) oraz mieszkający w dużych, ale nie największych miastach (21%). Ze względu na status społeczno-zawodowy są to przede wszystkim renciści (30%), bezrobotni (29%) oraz gospodynie domowe (25%) – zob. tabela aneksowa 1.

SYTUACJA NA KRAJOWYM RYNKU PRACY – PROGNOZY

Od kilku lat poprawiają się także przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji na rynku pracy w Polsce w ciągu najbliższych dwunastu miesięcy. Obecnie tylko co czternasty ankietowany (7%, spadek w ciągu roku o 3 punkty procentowe) przewiduje negatywne zmiany w tym zakresie, przy czym nikt nie spodziewa się radykalnego pogorszenia. Niemal połowa respondentów (46%, spadek o 1 punkt) jest zdania, że w ciągu roku sytuacja na rynku pracy się nie zmieni, natomiast ponad jedna trzecia (36%, wzrost o 7 punktów) prognozuje poprawę w tym względzie, z tym że zdecydowany optymizm wyrażany jest nadal sporadycznie (3%, wzrost o 1 punkt).

CBOS

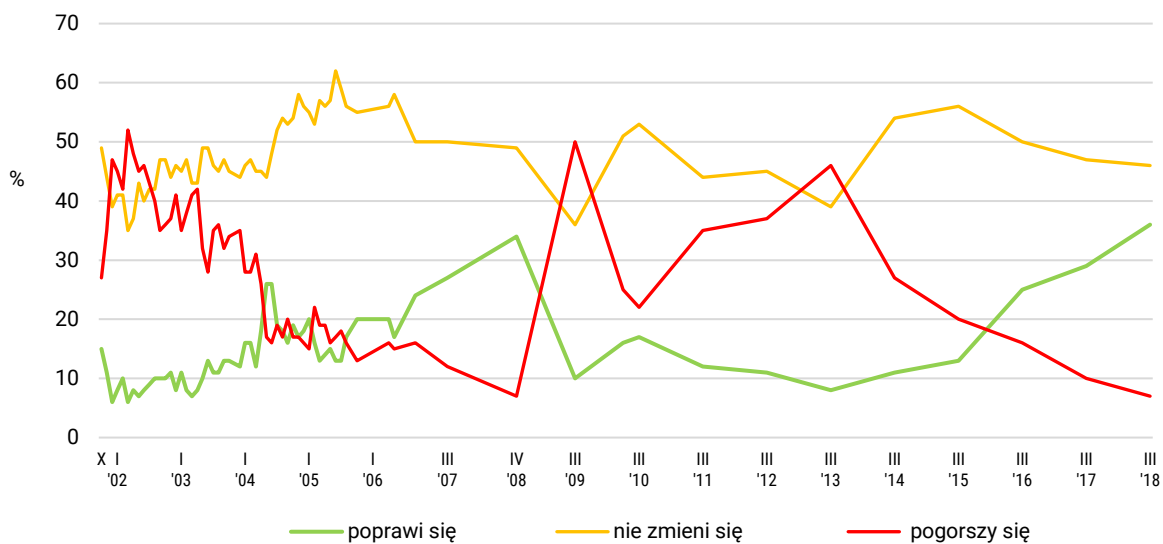
RYS. 3. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:

Obecne prognozy należą do najbardziej optymistycznych, odkąd monitorujemy tę kwestię. Porównywalne przewidywania rejestrowaliśmy jedynie w roku 2008, tuż przed tym, zanim na rynku pracy zaczęły być obserwowane skutki światowego kryzysu finansowego z 2007 roku.

CBOS

RYS. 4. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

TABELA 2

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań																					
	IV '08	III '09	III '10	III '11	III '12	III '13	III '14	III '15	III '16	III '17	III '18											
	w procentach																					
– zdecydowanie się poprawi	1	34	1	10	1	17	1	12	0	11	0	8	1	11	1	13	1	25	2	29	3	36
– raczej się poprawi	33		9	16	11	11	11	8	10	12	24	27	33									
– nie zmieni się	49	49	36	36	53	53	44	44	45	45	39	39	54	54	56	56	50	50	47	47	46	46
– raczej się pogorszy	6		44	19	29	32	36	36	22	17	14	9	7									
– zdecydowanie się pogorszy	1	7	6	50	3	22	6	35	5	37	10	5	27	3	20	2	16	1	10	0	7	7
Trudno powiedzieć	10	10	4	4	8	8	9	9	7	7	7	7	8	8	11	11	9	9	13	13	11	11

W większości wyróżnionych przez nas grup społeczno-demograficznych przeważa przekonanie, że najbliższy rok nie przyniesie zmian sytuacji na rynku pracy w Polsce. Optymizm w tym zakresie nieco częściej niż inni wyrażają respondenci najmłodszy (51%), zwłaszcza uczniowie i studenci (56%), badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (49%) lub raz w tygodniu (42%), deklarujący prawicowe poglądy polityczne (47%), mieszkający na wsi (41%) oraz mający wykształcenie zasadnicze zawodowe (41%). Spośród grup zawodowych zmian na lepsze spodziewają się głównie robotnicy niewykwalifikowani (49%) oraz pracownicy usług (45%) – zob. tabela aneksowa 2.

SYTUACJA NA LOKALNYCH RYNKACH PRACY

W stosunku do ubiegłego miesiąca oceny **sytuacji na lokalnych rynkach pracy** nieco się pogorszyły. Obecnie ponad dwie trzecie badanych (69%, od lutego spadek o 3 punkty procentowe) twierdzi, że w ich miejscowości lub okolicy można znaleźć pracę, w tym 13% (spadek o 2 punkty) uważa, że łatwo jest o odpowiednią pracę. Jedna piąta respondentów (19%, tak jak przed miesiącem) ocenia, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę, a 6% (wzrost o 3 punkty) nie widzi żadnych szans na zatrudnienie.

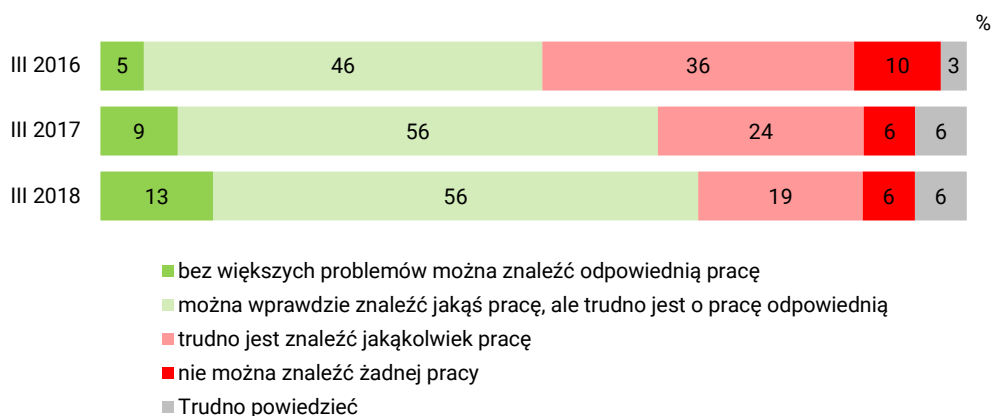
TABELA 3

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2017											2018	
	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
– bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	9	11	14	14	12	13	15	17	14	18	16	15	13
– można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	56	56	53	56	57	59	56	58	54	55	57	57	56
– trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	24	24	23	21	21	18	21	17	23	18	17	19	19
– nie można znaleźć żadnej pracy	6	5	5	4	4	4	3	3	3	3	3	3	6
Trudno powiedzieć	6	5	5	5	6	6	5	5	6	6	7	6	6

W porównaniu z sytuacją sprzed roku widoczna jest nieznaczna poprawa ocen. Od marca 2017 roku zwiększył się (o 4 punkty procentowe, do 13%) odsetek badanych przekonanych o możliwości znalezienia satysfakcjonującego zatrudnienia, jednocześnie zmniejszyła się (z 24% do 19%) liczba osób sądzących, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę.

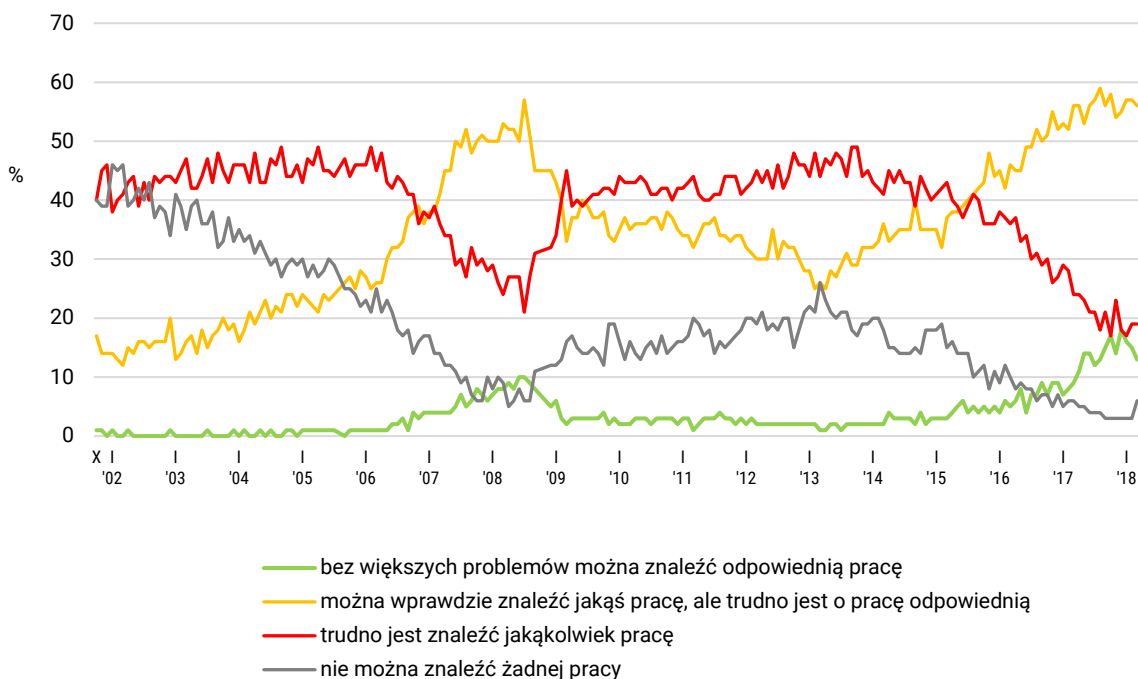
CBOS

RYS. 5. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy?
Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:

Podobnie jak w przypadku opinii dotyczących kwestii zatrudnienia na krajowym rynku pracy, także w odniesieniu do ocen lokalnego rynku systematyczny wzrost zadowolenia z dostępności pracy notowaliśmy w latach 2002–2008, po czym – wraz z nadejściem pierwszej fali światowego kryzysu finansowego – nastąpiło istotne odwrócenie tego trendu. Tendencja spadkowa została wyhamowana w 2013 roku i od tego czasu można mówić o zmianie trendu. Obecne opinie dotyczące postrzegania przez respondentów sytuacji na lokalnych rynkach pracy należą do najlepszych w historii naszych badań. Porównywalne obserwowaliśmy jedynie w lipcu 2008 roku.

RYS. 6. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Przekonanie o możliwości znalezienia zatrudnienia w miejscowości zamieszkania lub w jej okolicy najczęściej wyrażają najmłodszy respondenci, osoby o najwyższych dochodach *per capita* oraz dobrze oceniające własne warunki materialne, a także mieszkańcy największych miast. W grupach społeczno-zawodowych są to przede wszystkim prywatni przedsiębiorcy, pracownicy średniego szczebla, w tym technicy, robotnicy niewykwalifikowani oraz uczniowie i studenci. Z kolei negatywnie sytuację na lokalnych rynkach pracy oceniają głównie osoby niezadowolone z własnych warunków materialnych, o najniższych dochodach *per capita*, z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym oraz mieszkańcy wsi. Z uwagi na status społeczno-zawodowy szczególnie krytyczni pod tym względem są rolnicy, gospodynie domowe, bezrobotni oraz renciści (zob. tabela aneksowa 3).

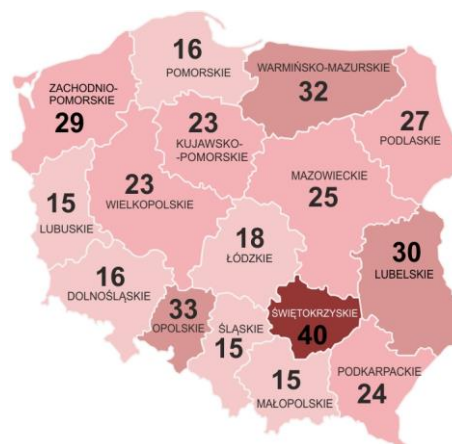
Uwzględniając zróżnicowania terytorialne można stwierdzić, że o dostępności zatrudnienia przeświadczeni są przede wszystkim mieszkańcy województw śląskiego, dolnośląskiego, lubuskiego, małopolskiego i pomorskiego (ponad trzy czwarte z nich sądzi, że znalezienie pracy na lokalnym rynku nie jest problemem), natomiast opinie wskazujące na znaczne trudności ze znalezieniem zatrudnienia wyrażają głównie respondenci z województw świętokrzyskiego, opolskiego, warmińsko-mazurskiego i lubelskiego (minimum 30% z nich wyraża takie przekonanie).

RYS. 7. Terytorialne zróżnicowanie opinii o sytuacji na lokalnych rynkach pracy*

Odsetki respondentów wskazujących na możliwość znalezienia jakiejś pracy w najbliższej okolicy**

Odsetki respondentów wskazujących na trudności ze znalezieniem jakiegokolwiek pracy w najbliższej okolicy***

* Oszacowane na podstawie zagregowanych danych z trzech ostatnich badań (styczeń-marzec 2018)

** Połączono odpowiedzi: „bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę” oraz „można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią”

*** Połączono odpowiedzi: „trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę” oraz „nie można znaleźć żadnej pracy”

POCZUCIE ZAGROŻENIA BEZROBOCIEM

Po ubiegłomiesięcznym spadku, w marcu **poczucie zagrożenia bezrobociem** nieznacznie wzrosło, jednak nadal jest mniejsze niż w styczniu br. Obecnie nieco ponad jedna piąta pracujących obawia się utraty pracy (21%, od lutego wzrost o 4 punkty procentowe), natomiast ponad trzy czwarte (77%, spadek o 4 punkty) określa swoją sytuację zawodową jako stabilną, w tym ponad jedna trzecia (35%) w ogóle nie bierze pod uwagę utraty zatrudnienia.

TABELA 4

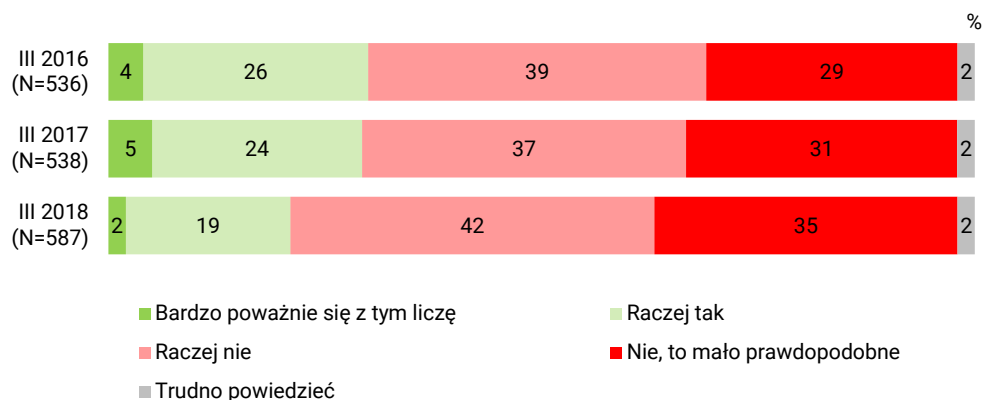
Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																							
	2017						2018																	
	IV (N=595)	V (N=551)	VI (N=554)	VII (N=522)	VIII (N=546)	IX (N=530)	X (N=514)	XI (N=545)	XII (N=494)	I (N=513)	II (N=555)	III (N=587)												
	w procentach																							
Bardzo poważnie się z tym liczę	4	29	3	26	5	29	4	21	4	27	4	25	4	24	5	26	3	23	3	24	2	17	2	21
Raczej tak	25		23		24		17		23		21		20		21		20		21		15		19	
Raczej nie	40		40		42		40		38		39		39		38		41		38		45		42	
Nie, to mało prawdopodobne	31	71		71		69		76		71		73		74		72		75		74		81		77
Trudno powiedzieć	1	1	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

W porównaniu z rokiem ubiegłym obawy związane z niepewnością zatrudnienia są obecnie nieco rzadziej wyrażane (spadek wskazań z 29% do 21%). Jednocześnie przybyło pracowników niebiorących pod uwagę możliwości utraty pracy (wzrost z 31% do 35%) oraz takich, którzy sądzą, że jest to raczej mało prawdopodobne (wzrost z 37% do 42%).

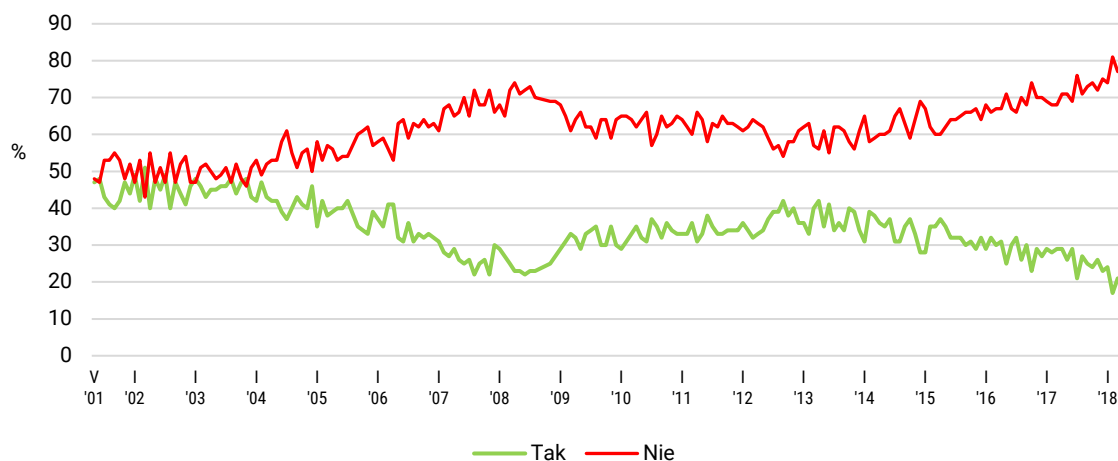
CBOS

RYS. 8. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?

Na początku 2009 roku nastąpiło wyraźne załamanie trendu wzrostowego we wskazaniach świadczących o poczuciu bezpieczeństwa zatrudnienia i aż do połowy 2015 roku odczuwane zagrożenie bezrobociem, mimo okresowych wahań, utrzymywało się na dość zbliżonym poziomie. W ciągu ostatnich trzech lat znowu obserwujemy powolny trend wskazujący na wzrost poczucia stabilności zatrudnienia. Obecne wyniki należą do najlepszych w historii naszych badań.

RYS. 9. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?*

* Zsumowano odsetki odpowiedzi: „Bardzo poważnie się z tym liczę” i „Raczej tak” (TAK) oraz „Nie, to mało prawdopodobne” i „Raczej nie” (NIE). Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Uwaga: Pytanie zadawano respondentom mającym pracę, łącznie z rolnikami i osobami pomagającymi w prowadzeniu gospodarstwa rolnego oraz pracującym na własny rachunek poza rolnictwem

Obawy związane z możliwością utraty pracy relatywnie najczęściej deklarują najmłodszy pracownicy (od 18 do 24 roku życia) oraz mający od 35 do 44 lat (po 26%), mieszkający w największych miastach (28%), niezadowoleni lub średnio zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (27% i 31%) oraz uzyskujący najniższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (25%). Częściej są to kobiety niż mężczyźni (25% wobec 16%), a spośród grup zawodowych – najczęściej robotnicy niewykwalifikowani (28%), pracownicy administracyjno-biurowi (28%) oraz osoby zatrudnione w sektorze usług (25%). Jeśli zaś chodzi o formę własności zakładu pracy, strach przed bezrobociem częściej towarzyszy pracownikom sektora państwowego niż prywatnego (26% wobec 18%) – zob. tabela aneksowa 4.

Poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia zależy też w znacznym stopniu od tego, jak na obecną i przyszłą kondycję swoich firm zapatrują się pracownicy. Im lepsze są te opinie, tym większa pewność zatrudnienia. W rezultacie ponad dwie piąte respondentów źle oceniających obecną sytuację w swoim zakładzie pracy (43%) obawia się utraty zatrudnienia, podczas gdy wśród tych, którzy są zadowoleni z kondycji swojej firmy, poczucie zagrożenia bezrobociem deklaruje mniej więcej co siódmy (15%).

W podobny sposób poczucie zagrożenia bezrobociem różnicują opinie pracowników na temat prognoz sytuacji w ich zakładach pracy. Wśród tych, którzy przewidują jej pogorszenie w ciągu najbliższego roku, ponad połowa obawia się utraty zatrudnienia (55%), natomiast wśród pozytywnie zapatrujących się na przyszłość swojej firmy strach przed bezrobociem towarzyszy niespełna jednej piątej (18%).

TABELA 5

Oceny i przewidywania dotyczące sytuacji w zakładzie pracy respondenta*	Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy?*		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Jak Pan(i) ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:			
– dobra	15	83	2
– ani dobra, ani zła	27	70	3
– zła	43	57	0
Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:			
– poprawi się	18	82	0
– pozostanie bez zmian	18	80	2
– pogorszy się	55	45	0

* Odpowiedzi osób mających zatrudnienie (N=553). Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Dane GUS, zgodnie z którymi rejestrowana stopa bezrobocia w Polsce jest obecnie najniższa po 1990 roku, znajdują odzwierciedlenie w subiektywnych ocenach respondentów dotyczących krajowego i lokalnych rynków pracy. Obecnie są one najlepsze w historii naszych badań. Sytuacja na krajowym rynku pracy określana jest przez ponad połowę dorosłych Polaków (53%) jako dobra, a o dostępności zatrudnienia w miejscowości zamieszkania lub w najbliższej okolicy przekonanych jest ponad dwie trzecie badanych (69%). Przewidywania dotyczące dalszych zmian na rynku pracy w Polsce stają się w ostatnich latach również coraz bardziej optymistyczne. Obecnie na dalszą poprawę liczy ponad jedna trzecia ankietowanych (36%), a blisko połowa (46%) spodziewa się utrzymania *status quo*.

Rejestrowana od kilku lat istotna poprawa społecznych ocen sytuacji na krajowym i lokalnych rynkach pracy wiąże się też w pewnym stopniu z odczuwalnym wzrostem poczucia bezpieczeństwa zatrudnienia. Liczba pracujących, którzy obawiają się o swoje miejsca pracy, od trzech lat w miarę systematycznie maleje i obecnie jest najniższa, odkąd ją monitorujemy. W skali kraju niepewność zatrudnienia odczuwa obecnie 21% pracujących, czyli o 14 punktów procentowych mniej niż jeszcze trzy lata temu.

Opracował

Rafał Boguszewski